

TÜRKİYE'DE YENİ KAMU YÖNETİMİ: YEREL YÖNETİM REFORMU

Editör
Doç. Dr. Yüksel DEMİRKAYA

Türkiye’de Yeni Kamu Yönetimi: Yerel Yönetim Reformu

Editör

Doç. Dr. Yüksel DEMİRKAYA
Marmara Üniversitesi,
Siyasal Bilgiler Fakültesi

İstanbul, 2016

WALD
DÜNYA YEREL YÖNETİM ve DEMOKRASİ AKADEMİSİ VAKFI

Kitabın Adı
Türkiye’de Yeni Kamu Yönetimi:
Yerel Yönetim Reformu

Genel Yayın Yönetmeni
Mehmet DUMAN

Editör
Doç. Dr. Yüksel DEMİRKAYA

Yayın Koordinatörü
Hülya ALPER

Grafik Tasarım
Zeynep SALANTUROĞLU

ISBN
978-975-7237-26-6

Tüm yayın hakları WALD’a aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir;
izinsiz çoğaltılamaz, basılamaz.

Kitapta yer alan yazıların tüm sorumlulukları yazarlara aittir,
editör ve yayınevi sorumlu değildir.

Aralık 2016

Baskı - Cilt
Aryan Basım Tanıtım ve Matbaa Hizm. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Yüzyıl Mahallesi Mas-Sit Matbaacılar Sitesi
5. Cadde No: 57 34550 Bağcılar - İstanbul / Türkiye
T: +90 212 544 99 06 (pbx) F: +90 212 432 06 22
www.aryanbasim.com.tr

İçindekiler

Takdim	
Mehmet DUMAN	5
Önsöz	
Yüksel DEMİRKAYA	7
Özetler	11
Türkiye’de Belediyeler için Performans Yönetimi Arayışı	
Yüksel DEMİRKAYA	23
Türkiye’de Yerel, Metropoliten ve Bölgesel Ölçekte İdari Reformlar	
Hüseyin GÜL	49
Türkiye’de Yerel Yönetim Reformları: Yönetimsel ve Siyasal Arka Plan	
Kemal ÖZDEN	77
Türkiye’de Kamu Yönetimi Reformunun Vizyonu	
M. Kemal ÖKTEM ve Leyla ÇİFÇİ	107
Uygulamada Stratejik Yönetim ve Performans Yönetimi Açısından Reformların Etkisi	
Tuğba EROĞLU	137
Yeni Kamu Yönetimi Anlayışına Paralel Bir Değişim: İnsan Kaynakları Performans Yönetimi	
Kamil Ufuk BİLGİN	155
Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Yeni Kamu Yönetimi Politikalarının Karşılaştırmalı Analizi	
Bahadır ŞAHİN	191
Kamu Yönetimi Reformu: Hesap Verebilirlik (5018 Sayılı Kanun) Kamu Harcamalarının Denetlenmesi	
Yaşar KABATAŞ, Zekeriya DEMİR ve Nizamülmülk GÜNEŞ	213

Türkiye’de Geçmişten Günümüze Değişen Metropoliten Alan Yönetimi Ayşe TEKEL	243
6360 Sayılı Yasa ve Büyükşehir Belediyelerinde Dönüşüm Fatma Neval GENÇ	271
Kalkınma Ajansları Aracılığıyla Türkiye’de Bölgesel Gelişme Politikalarının Yeniden Yapılanması Hande TEK TURAN	303
Türkiye Kamu Yönetimi Reformu ve Kentsel Planlama Nihal EKİN ERKAN ve İclal ATTİLA	331
Yerel Yönetim Reformu Sonrasında Türkiye’de Belediye Meclisleri Tarkan OKTAY	355
Yeni Büyükşehir Belediye Modelinde Mahalle Yönetimi Uğur ÖMÜRĞÖNÜLŞEN ve Uğur SADIOĞLU	387
Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımı ve Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Etik Sorunlar Ömer Faruk GENÇKAYA	411
Etki Değerlendirmesi ve Kamu Yönetiminde Karar Alma Sürecindeki Rolü Hamza ATEŞ ve Fatih KARABULUT	435
Kamu Yönetimi Reformu: Sağlık Hizmetlerinin Özerkleşmesi ve Özelleştirilmesi Harun KIRILMAZ	463
Belediyelerde Kamu-Özel İşbirliği Mustafa T. KARAYİĞİT	505

Takdim

Son elli yılda hemen her şeyin büyük bir hızla değiştiği dünyamızda, kamu yönetimi gündemindeki kavram da kaçınılmaz olarak ‘değişim’ olmuştur. Küreselleşme süreci bu değişimi tetikleyen temel faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sistem sadece ekonomik yapıları değil, sosyal yapıları da ciddi biçimde etkilemiştir. Günümüzde giderek artan bu etkinin gücü siyasal sistemler bakımından da büyük olmuştur.

Küreselleşme başlığı altında devletin rolü ve kamu yönetimi konularında büyük bir dönüşüme şahit olunmuştur. Çağımızda yaşanan bu köklü dönüşümlerde aktör olan küreselleşme olgusunun, dünyada daha önce görülen büyük dönüşümlerden ayıran temel dinamiği ise; insanların, malların, sermayenin ve en önemlisi bilginin dolaşım hızının 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren daha önce örneği görülmemiş ölçüde artması olmuştur.

Herkesi ve her şeyi derinden etkileyen küreselleşme süreci öncesinde, müdahaleci ve bürokratik devlet etkinken, küreselleşme ile birlikte toplumsal kalkınmada öncü kabul edilen devlet, rekabeti ve girişimciliği önleyen, kaynak israfına yol açan bürokratik bir aygıt olarak algılanmaya başlanmıştır. Bu süreçte şartların farklılaşması ile devletin rolünün değişmesi fikri gündeme gelmiştir. Devletin rolü konusunda bu dönemde başlatılan tartışma, basitçe devlet aktivitelerinin nasıl sınırlanabileceği ve kontrol edilebileceği gibi düşünülmemelidir.

Yeni Kamu Yönetimi olarak şekillenen modelden ilham alınan reformlarla, sonuçları günümüze kadar gelen köklü dönüşümler yaşanmıştır. Kamu yönetiminin işlevlerini daha verimli bir biçimde yapması ve çağa ayak uydurması amaçları doğrultusunda; yerel yönetimleri dünyadaki diğer kuruluşların beklentilerine göre şekillendiren reformlar gerçekleştirilmektedir.

Avrupa Birliğine uyum sürecinde yapılan bu reformlar ile hizmette etkinlik ve verimliliğin artırılması adına, yerel yönetimlere daha fazla kaynak ve yetki verilmeye başlanmıştır. Bununla birlikte daha şeffaf, hesap verebilir ve sorumluluk alabilen bir yönetim modeline geçilmesi amaçlanmış ve çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan bu düzenlemeler ile Yeni Kamu Yönetimi anlayışı modeline geçilmiştir.

Bu çerçevede, bir yandan kamu yönetimi reformu sürecinde Yeni Kamu Yönetimi anlayışının etkileri yorumlanırken, diğer yandan da Türk Kamu Yönetiminin karşı karşıya olduğu sorunların altında yatan nedenlerin açıklanması amaçlanmıştır. Yeni Kamu Yönetimi anlayışı uygulamada sorunları çözmede yetersiz kalınca “demokra-

Yerel Yönetim Reformu Sonrasında Türkiye’de Belediye Meclisleri

Doç. Dr. Tarkan OKTAY¹

1. Giriş

Dünyada yaşanan küreselleşme, kentleşmenin artışı, bilgi toplumuna geçiş, ekonomik ve sosyal değişimler, yönetim yaklaşımlarını ve uygulamalarını da derinden etkilemektedir. 1990’lı yıllarda kamu yönetimi reform çabaları hızlı değişime paralel olarak ivme kazanmıştır. Kamu yönetiminin daha çabuk ve esnek biçimde karar alan ve uygulayan bir yapıya kavuşturulması, kamunun görev alanının yeniden tanımlanması, bazı kamu hizmetlerinin özel sektöre devredilmesi, çok aktörlü yönetim anlayışı çerçevesinde sivil toplumun rolünün artması ile açıklık ve hesap verebilirlik ilkelerinin esas kabul edilmesi bu reformların temel noktalarını oluşturmaktadır. Kamu yönetimi reformlarının önemli bir ayağını yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve yönetişim uygulamalarının geliştirilmesi oluşturmaktadır.

Türkiye’de yerel yönetim reformu, 2000’li yıllarda hızlanan kamu yönetimi reformu kapsamında ele alınmış ve geliştirilmiştir. Türkiye’de yerel düzeydeki kamu hizmetleri ve siyasetle ilgili problemlerin ciddi boyutlara ulaşması yerel yönetimlerin alanında reform ihtiyacını zorlayan iç dinamiklerin başında gelmektedir. İhtiyaçlara uygunluk, yönetişim, stratejik yönetim, performans dayalı yönetim, denetimde etkililik, etik kurallara bağlılık ve hizmetin yürütülmesinde yerindenlik yerel yönetim reformunun temel ilkeleri olarak kabul edilmiştir.

Yerel yönetimler, kamu yönetiminin halka daha yakın düzeydeki birimleri olarak demokratik siyasal rejimlerin temel unsurlarıdır. Toplumun bağlayıcı karar alma yetkisi ve halkın seçimi ile göreve gelen organlara sahip yerel yönetimlerin kamu hizmeti sunma özellikleri yanında siyasal nitelikleri de öne çıkmaktadır. Belediyeler tarafından yönetilen kentler, kendilerine özgü siyasal alana sahiptir. Bu siyasal alan, iktidar gücü, egemenliğin kullanılması, değerlerin üretilmesi ve dağıtılması gibi siyasetin temel konuları açısından farklılığa sahiptir. Kentler, başta siyasal partiler olmak üzere diğer siyasal unsurların iktidar için rekabet halinde olduğu mekânlar durumundadır. Kentlerdeki siyasal rekabetin odağında ise belediye

¹ İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, tarkan.oktay@medeniyet.edu.tr

meclisleri bulunmaktadır. Belediyenin yönetimine sahip olarak yerel düzeydeki kaynakların ve değerlerin dağıtımında söz sahibi olmak kentlerdeki siyasal rekabetin temel güdüsüdür.

Türkiye’de yerel yönetim reformunun önemli odak noktalarından birisini belediye meclisleri oluşturmaktadır. Yerel siyasetin odağını oluşturan belediye meclislerini güçlendiren ve belediye içinde daha etkin bir konuma getirmeyi amaçlayan adımlar, 1930’dan sonra Türkiye’de belediye meclisi ile ilgili en önemli değişiklikleri ifade etmektedir. Bu çalışma, yerel yönetim reformu sonrasında belediye meclislerinin yeni durumunu çok yönlü olarak ele almaktadır. Ayrıca, belediye meclislerinin yapısı ve çalışma usulü incelenmektedir. Bu kapsamda Türkiye’deki belediye meclislerinin tarihi gelişimi, reform sürecinde meclislerle ilgili yapılan önemli değişiklikler, meclisinin oluşumu, görev ve yetkileri, meclis toplantıları ve karar alma süreci ile meclis komisyonları ele alınmaktadır.

2. Belediye Meclislerinin Tarihi Gelişimi

Türkiye’de modern belediyelerin kurulması Tanzimat Dönemi’nde başladı. Modernleşme ve Batılılaşma yaklaşımlarının devlet yönetimi tarafından benimsendiği bu dönemde, devletin organizasyonu yanında Osmanlı şehirleri de çok yönlü değişim ve dönüşüm yaşadı. Belediyeler şehirlerin karşı karşıya olduğu yerel hizmet problemleri karşısında bir çözüm yöntemi olarak kabul edildi. Belediye reformu kapsamında Avrupa’dan belediye modeli ve ilgili yasal mevzuat alınarak Osmanlı ülkesinde uygulanmaya çalışıldı. İlk belediyeler 1855’ten itibaren Osmanlı başkenti İstanbul’da kurulmaya başladı. İlerleyen yıllarda İstanbul dışındaki yerleşimlerde, özellikle dünya ticaret düzenine eklenmiş önemli liman şehirlerinde belediyeler kuruldu ve gelişti. Bu dönemde belediye meclisi üyeleri ve belediye başkanı merkezi yönetim tarafından atanırdı (Oktay, 2011: 18). 1877’de İstanbul ve taşra için çıkarılan iki ayrı belediye kanununda belediye meclisi üyeleri için seçim yöntemi getirildi. Ancak, seçmen olabilmek için belli bir miktar emlak vergisi ödemek ve erkek olmak gerekiyordu. Belediye başkanı ise seçilmiş meclis üyeleri içinden merkezi yönetim tarafından atanırdı. Belediye meclisleri için getirilen seçim yönteminin uygulamaya geçmesi ve gelişmesi zaman aldı. Özellikle 1908’den sonra belediyelerin kurumsallaşması ve seçim yönteminin düzenli uygulanması sağlandı (Oktay, 2011: 82). Belediye meclisleri seçimlerindeki eksikliklere rağmen, birçok şehirde belediye meclislerinin kurulması ve seçimlerin yapılması yerel temsilcilerin tecrübe kazanması ve siyasette rol alması bakımından önemli bir işleve sahip oldu (Ortaylı, 2000: 178).

Türkiye’de 1923 yılında Cumhuriyet rejimine geçilmesine rağmen, 1923-1930 döneminde belediyelerin yasal altyapısını Osmanlı Dönemi’nde çıkarılmış kanunlar

oluşturmaya devam etti. Cumhuriyet Dönemi belediyeçilik anlayışı, yasal altyapı ve uygulama bakımından, esas itibarıyla 1930’dan sonraki dönemde şekillendi. 1930’da yeni belediye kanunu çıkarılarak belediye sistemi geliştirildi. Meclis üyesi seçiminde oy kullanacak seçmenler için daha önce uygulanan cinsiyete ve mülke dayalı istisnalar kaldırıldı. Emlak vergisi şartı olmadan kadın ve erkek tüm seçmenler belediye meclis üyeleri için oy kullanma hakkına sahip oldu. İki yıllık meclis üyesi görev süresi de dört yıla çıkarıldı (Oktay, 2008: 147).

1930’da belediye başkanlığının seçim yöntemi de değiştirildi. Belediye meclisi içinden merkezi yönetim tarafından atanan başkan usulü terkedildi. Belediye meclisi üyelerinin kendi içinden veya meclis dışından birisini belediye başkanı olarak seçtiği bir yöntem getirildi. Ancak, meclis tarafından seçilen başkan merkezi yönetimin onayı ile göreve başlayabiliyordu. Belediye başkanı, bu modelde kendisini seçen belediye meclisine karşı daha fazla sorumluydu. Bu durum belediye meclislerinin belediye üzerindeki gücüne olumlu yansiyordu.

Türkiye’de 1946 yılına kadar süren tek parti döneminde parti-devlet bütünlüğü, “siyaset” ile “idare” arasında fonksiyonel bir farklılaşmaya gidilmesini engelledi. Vali ve kaymakamlar, idari görevlerinin yanında, siyasi konularla da uğraşmaya başladılar. Belediye başkanlarını ve meclis üyelerini “siyasi” yönden de denetlediler. Merkezi yönetimle yerel yönetimlerin iç içeliği anlayışı ve idari vesayetin kapsam olarak genişletilmesi, belediyelerin bu dönemde demokratik yönden gelişmelerini olumsuz yönde etkiledi. 1950’den sonra belediyeler, yerel taleplerin siyasete taşınmasında, bu taleplere duyarlı olmada, yönetime katılma kanallarının işlevsel hale gelmesinde, siyasetin toplumsal tabanının gelişmesinde ve siyasi bilincin artırılmasında çok etkili rol oynadı (Eryılmaz, 2002: 15-17).

1963 yılında, 1961 Anayasası’nın yerel yönetimlerle ilgili getirdiği ilkelerin uygulamaya yansımaları doğrultusunda, belediye organlarını birbirleri karşısında yeniden konumlandıran bir düzenleme yapıldı. Belediye başkanının meclis tarafından seçilmesi yöntemi kaldırıldı. Belediye başkanının doğrudan halk tarafından çoğunluk esasına göre seçildiği bir yöntem getirildi. Belediye başkanları gerek belediye meclisi ve gerekse merkezi yönetim karşısında daha bağımsız ve güçlü bir konuma getirilmiş oldu. Aynı zamanda belediye meclisi üyeleri seçiminde nispi temsile dayanan seçim yöntemi benimsendi. Seçim sürecinde 1946’da yapılan demokratik iyileştirmelere paralel biçimde meclis üyesi seçimlerinde uygulanan açık oylama ve gizli sayım yöntemi kaldırıldı. Seçimlerin serbest, eşit, gizli oylama, tek dereceli, genel oy ve açık sayım ilkelerine göre yapılacağı esası kabul edildi.

Türkiye’de 1963 yılında, belediye başkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi yönündeki düzenleme, belediyenin organları arasındaki ilişki düzenini önemli ölçüde değiştirdi. Doğrudan halk tarafından seçilen belediye başkanının meclise

karşı sorumluluğu, meclis tarafından seçilen eski sisteme göre daha düşük düzeyde idi. Yürütmeye tam anlamı ile hakim olan belediye başkanı ve yılda sadece üç kez toplanan meclis yapısı, güçlü başkan ve güçsüz meclis sisteminin Türkiye’de geçerli olmasına yol açtı. Bu model, 2005’te yeni belediye kanununun yürürlüğe girmesine kadar geçerliliğini korudu.

3. Yerel Yönetim Reformu Sonrasında Belediye Meclisleri

Türkiye’deki kamu yönetimi sisteminin yeniden yapılanma sürecinde uygulamaya dönük somut adımlar 2003 yılından itibaren atılmaya başladı. Reformun temel belgelerindeki yaklaşım; merkezi idare, mahalli idareler, mali yönetim, personel rejimi, saydamlık ve bilgi edinme hakkı, idari usuller, e-devlet vb. başlıklar altında kamu yönetiminin bütün olarak birbiri ile eş zamanlı ve uyum halinde yeniden yapılandırılmasını esas almaktadır. Yeniden yapılanmada temel alınan ilkeler ise; ihtiyaçlara uygunluk, yönetişim, stratejik yönetim, performansa dayalı yönetim, denetimde etkililik, etik kurallara bağlılık ve hizmetin yürütülmesinde yerindenlik idi. (Değişim Yönetimi İçin Yönetimde Değişim, 2003: 127-135). Kamu yönetimindeki değişim ve dönüşüm sürecinde, halkın katılımını sağlamada merkezi idareye göre daha fazla imkân ve yeteneklere sahip yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, yerel düzeydeki hizmetlerin bu idarelere devredilmesi ve mali bakımdan desteklenmesi konuları öne çıktı.

Kamu yönetimi reformu çabalarının odağında yerel yönetimler yer alırken, belediye meclisleri de yerel yönetimlerle ilgili düzenlemelerde bir odak niteliği kazandı. Belediye kanunlarındaki düzenlemeler yanında Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliği de kanunlardaki düzenlemelere paralel biçimde yenilendi. Ancak, belediye meclis üyesi seçim süreci, belediye meclisinin oluşumu ve meclis başkanı gibi temel yapısal konularda bir değişiklik getirilmedi. Meclisle ilgili düzenlemeler daha çok, bir karar organı olan meclisin daha etkin ve verimli işlemesi, karar alma sürecinin daha demokratik hale getirilmesi ile meclis kararları üzerindeki merkezi vesayetin azaltılması konularında yoğunlaştı. Reform öncesi belediye organ yapısı içinde yürütme gücüne sahip belediye başkanı karşısında güçsüz durumda olan meclis, daha etkin bir karar organı oluşturma yönündeki adımlarla daha güçlü duruma getirildi. Böylece, belediye başkanı-meclis güç dengesinin kurulması hedeflenmişti (Oktay, 2013: 71).

Belediye meclisinin daha etkin bir karar organı olması yönündeki önemli değişikliklerin ilki, eski sistemde yılda üç kez toplanan meclisin, yeni düzende isteğe bağlı bir aylık tatil hariç yılın on bir ayı toplantı yapmasıdır. Ayrıca, meclisin her ay toplanması ile encümenin meclisin toplantıda olmadığı zamanlarda karar almasına da ihtiyaç kalmadı. Yeni kanunda belediye meclisi tek karar organı olarak

yapılandırıldı. Encümenin karar fonksiyonları ise sınırlandı. Encümen belli konularda görüş bildiren ve meclisin aldığı kararların uygulanmasına yönelik kararlar alan yürütmeye yardımcı bir organ olarak düzenlendi. Meclisin her ay toplanması meclisin belediye içindeki ve yerel siyasetteki etkinliğini de arttırmaktadır.

Reform kapsamındaki ikinci önemli değişiklik, belediye meclisi kararları üzerinde merkezi yönetime tanınan ağır idari vesayet yetkilerinin kaldırılmasıdır. 2005’den önceki sistemde belediye meclisinin bütçe, kesin hesap, ücret tarifeleri, borçlanma ve imar planları konularında aldığı kararlar illerde valinin, ilçelerde kaymakamın onayı ile yürürlüğe girerdi. Hukukilik yanında yerindelik denetimi özelliği de taşıyan mülki amirlerin onaylama, geri gönderme veya değiştirme gibi yetkileri 2005’de kaldırıldı. Yeni sistemde belediye meclisi sadece bilgi amaçlı olarak mülki amire meclis kararlarını göndermektedir (Ökmen ve Parlak, 2010: 219).

Yeni belediye kanununda belediye meclisi ile ilgili üçüncü önemli düzenleme ihtisas komisyonları ile ilgili yapıldı. Önceki sistemde komisyon üyeleri sadece üyelerin çoğunluğunun oyu ile belirleniyordu. Bu durum mecliste çoğunluğu elinde bulunduran siyasi partinin komisyonlarda egemen olmasına imkân veriyordu. Yeni düzenlemede komisyon üyelerinin dağılımında her siyasi parti gurubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye oranı esas alındı. Daha demokratik bir dağılım sağlandı. Ayrıca, komisyon toplantılarına belediye dışından uzmanların ve çeşitli kesimlerin katkı yapabilmelerine imkân tanınması, demokratik karar alma süreci bakımından önemli bir adım oldu. Ancak, uygulamada bu mekanizma az sayıda belediyede istisna olarak kullanılmaktadır.

Belediye meclisi ile ilgili dördüncü düzenleme denetim komisyonu uygulamasıdır. Önceki sistemde mali hesapların incelenmesi konusunda isteğe bağlı olarak meclis tarafından birkaç üye görevlendirilebilirdi. Yeni düzenlemede 10.000 nüfusun üzerindeki belediyeler için denetim komisyonu zorunluluğu getirildi. Meclis tarafından kendi üyeleri içinden her yıl ocak ayında geçici olarak kurulan denetim komisyonu, bir önceki yıla ait gelir ve giderlerin denetlenmesi ve meclise bu konuda rapor sunulmasıyla görevlidir. Denetim komisyonu, meclisin bilgi edinme ve kurum üzerindeki denetim işlevini geliştirecek bir mekanizmadır.

Belediye meclisini güçlendiren beşinci düzenleme meclisin feshi ile ilgilidir. 2005’ten önceki sistemde meclisin kanunda belirlenen yer dışında toplanması, belirli zaman dışında toplanması, her türlü siyasi konuyu görüşmesi ve görevini yapmaması sonucu belediye hizmetlerinin aksaması durumunda meclis feshedilebiliyordu. Yerel siyasetin odağındaki meclisin siyasi konuları görüşmesinin fesih nedeni olması bir çelişki idi. 2005’te belediye kanunu fesih nedenlerini ikiye indirdi. Yeni durumda belediye meclisi, görevlerini aksatmasının belediye hizmetlerini olumsuz etkilemesi ve görevi dışındaki siyasi konuları görüşmesi halinde feshedi-

lebilmektedir. Yeni düzenlemede muğlak gerekçeler varlığını korumakla birlikte kapsamın daraltılması olumlu karşılanabilir.

Belediye meclisi ile ilgili altıncı düzenleme meclis üyelerine toplantılara katılmaları karşılığında mali ödeme yapılmasıdır. Eski sistemde sadece 70.000 nüfusun üzerindeki belediyelerde meclis üyelerine ödeme yapılabiliyordu. Yeni belediye kanunu tüm belediye meclisi üyelerine meclis oturumları ya da komisyon toplantılarına katılmaları karşılığında “huzur hakkı” adıyla mali ödeme yapılmasını getirmiştir. Ulusal düzeyde siyaset yapan halkın temsilcilerinin aksine, belediye meclis üyeleri genelde siyaseti asıl meslekleri yanında bir ek uğraş olarak yapmaktadır. Huzur hakkı, meclis üyelerinin meclis çalışmalarına katılımı noktasında teşvik edici bir unsurdur.

Yerel yönetim reformu kapsamında belediye meclisleri ile ilgili yedinci konuyu şeffaflığı arttırmak için yapılan yeni düzenlemeler ve geliştirilen eski uygulamalar oluşturmaktadır. Meclis toplantıları halka açıktır. Meclis gündemi ve kesinleşen karar özetlerinin çeşitli yollarla halka duyurulması zorunludur. Meclis komisyonlarının raporları ilke olarak herkesin erişimine açıktır. Komisyon raporları meclis kararları gibi çeşitli yollardan kamuoyuna duyurulur. Yukarıda belirtildiği gibi komisyon toplantılarına katılma mekanizmaları oluşturulmuştur. Belediyenin bir yıllık faaliyetlerini içeren ve önemli bilgilerin yer aldığı faaliyet raporu da kamuoyuna açıklanmaktadır. Belediye faaliyetlerinin mevzuata, kurumsal strateji ve başarı ölçütleri ve hedeflere, ulusal politika ve standartlara uygunluk açısından değerlendirilmesi ile ilgili denetim raporları da kamuoyunun bilgisine duyurulmaktadır.

Yerel yönetim reformu kapsamında belirtilmesi gerekli son düzenleme, yerel düzeyde çok yönlü siyasal katılıma imkân sağlayan bir yapı olan kent konseylerinin kurulmasıdır. 1992 yılında Rio de Janeiro’da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda çerçevesi belirlenen Yerel Gündem 21’e dayanan Kent konseyi uygulaması, Türkiye’de yerel yönetim reformu kapsamında geliştirildi ve yeni bir katılım mekanizması olarak düzenlendi. Kent konseyi belediye kanununda; kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan bir yapılanma olarak tarif edilmektedir.

Yeni bir demokratik mekanizma olan kent konseylerinin yerel katılım alanını ve tecrübesini genişletmesi, belediye meclislerinin demokratik niteliğine de olumlu katkı yapacaktır (Çukurçayır, 2011: 176). Kent konseylerinde olgunlaştırılan görüşler yasal zorunluluk olarak ilk belediye meclis toplantısında gündeme alınmak zorundadır. Kent konseyleri, yerel halkın talep ve beklentilerinin karar alma sürecine yansiyebilmesi konusunda belediye meclisini destekleyici bir role sahiptir.

Bununla birlikte, Türkiye’de kent konseylerinin henüz kurulma aşamasında olduğu ve az sayıdaki iyi örnek dışında reformun arzu ettiği uygulama düzeyine henüz ulaşamadığı da bir gerçektir.

4. Belediye Meclislerinin Oluşumu

Yerel siyasetin odağında bulunan belediye meclisinin oluşumu, meclisin demokratik niteliğini ve belediye içindeki konumunu belirleyen önemli bir süreçtir. Meclislerin üye sayısı, meclis üyeliği için adaylık, siyasal partilerin aday belirlemedeki rolü ve seçim sistemi meclislerin oluşum sürecindeki temel konuları oluşturmaktadır.

Türkiye’de belediye meclislerinin üye sayısı nüfusa göre belirlenmektedir. Belediye sınırları içinde yaşayan nüfusun sayına göre meclis üye sayısı 9 ile 55 arasında değişmektedir. Yasal düzenleme 1 milyonun üzerindeki meclis üye sayısını sabit kabul etmiştir. Bununla birlikte, 2014’te uygulamaya konulan sistemde toplam nüfusu 750.000’in üzerindeki illerde büyükşehir belediye modeli uygulanmaktadır. Aşağıdaki tablo büyükşehir belediyesi dışındaki il ve ilçe belediyelerini kapsamaktadır. Büyükşehir belediyesinin meclis üyelerinin oluşumu farklı bir sisteme dayanmaktadır.

Tablo 1 . Belediye Meclisi Üye Sayısı

Belediye Nüfusu	Meclis Üyesi Sayısı
10.000’e Kadar	9
10.001-20.000	11
20.001-50.000	15
50.001-100.000	25
100.001-250.000	31
250.001-500.000	37
500.001-1.000.000	45
1.000.000’dan Fazla	55

Kaynak: Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun, 1994: Madde 5.

Belediye meclis üye seçiminde her seçim çevresi için seçilecek asıl ve yedek üye sayısı o seçim çevresinin bağlı olduğu il seçim kurulu tarafından tespit olunarak ilgili ilçe seçim kurullarına bildirilir. İlçe seçim kurulları durumu ilan eder. Anayasa ve kanunlarda yazılı şartlara uygun olarak seçilme yeterliğine sahip olan her vatandaş, bir siyasi parti listesinden veya bağımsız olarak belediye meclisi üyeliğine adaylığını koyabilir. Siyasal partiler, o seçim çevresi için tespit edilen meclis üye adedi kadar

asıl ve yedek olarak ayrı ayrı belediye meclisi üyesi adaylarını belirlerler.

Belediye meclisine üye seçilme bazı şartları taşımayı gerektirmektedir. Meclis üyesi adayları 25 yaşında ve Türk vatandaşı olmak zorundadır. Meclis üyeleri için ikamet şartı bulunmamaktadır. 1993 yılında yapılan düzenleme ile en az 6 ay seçim bölgesinde ikamet etme şartı kaldırıldı. Meclis üyesi adayları ayrıca, Milletvekili Seçimi Kanunu’nda belirtilen sakıncaları taşımamalıdır. Buna göre; ilkokul mezunu olmayanlar, yasal olarak kısıtlılar, askerlik hizmetini yapmamış kişiler, kamu hizmetinden yasaklı olanlar, taksirli suçlar hariç, toplam bir yıl veya daha fazla hapis veya süresi ne olursa olsun ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar ve kanunda ayrıntılı biçimde sayılan özel nitelikli suçlardan hüküm giyenler meclis üyesi seçilemezler (Milletvekili Seçimi Kanunu, 1983, Madde 11).

Siyasal partiler belediye meclis üye adaylarını ön seçim, aday yoklaması veya merkez yoklaması yöntemine göre belirleyebilmektedir (Siyasal Partiler Kanunu, 1983: Madde 37). Ön seçim yönteminde, belediye meclis üye adayları ve liste sırası, seçim bölgesinde siyasal partinin seçmen kütüğüne kayıtlı üyelerin katılabileceği bir seçimle tespit edilmektedir. Ön seçim sonuçları siyasi parti için bağlayıcı bir niteliğe sahiptir. Ön seçim yöntemi demokratik bir nitelik taşımaktadır. Siyasi parti merkez yönetimi karşısında, yerel parti teşkilatlarının iradesinin aday listelerine yansımaya imkân vermektedir. Aday yoklaması ön seçim benzeri bir yöntem olmakla birlikte, seçmenlerin niteliği bakımından farklılıklara sahiptir. Aday yoklamasında ön seçimden farklı olarak, o seçim bölgesindeki siyasi partinin tüm üyelerini kapsamayan bir seçmen grubu belirlenir. Siyasi partinin buradaki amacı belirlediği daha dar bir partili grup ile ön seçim gerçekleştirmek ve belediye meclis üye adaylarını tespit etmektir. Ön seçim ve adaylık yoklaması yargının denetimi ve yönetimi altında gerçekleştirilir

Merkez yoklaması, meclis üyesi adaylarının, siyasi partinin Merkez Karar ve Yönetim Kurulu’na doğrudan veya bu kurulun yetki devri halinde il veya ilçe yönetim kurullarınca tespit ve sıralamalarının yapılmasıdır. Türkiye’deki yaygın uygulamada belediye meclis üyesi adayları merkez yoklaması ile belirlenmektedir. Ön seçim ve adaylık yoklaması istisnai olarak uygulanmaktadır. Merkez yoklaması sonucu yerel parti teşkilatlarının iradesini yok sayan adaylar belirlenebilmektedir. Seçmen aday ilişkisi yerine seçmen siyasal parti ilişkisi gelişmektedir. Seçmenler siyasal partiler tarafından önlerine konan listeyi onaylamak zorunda kalmaktadır (Yıldırım ve diğerleri, 2011: 512; Keleş ve Toprak, 2000: 361). Bu durum seçmen ile adaylar arasındaki bağın da zayıflamasını beraberinde getirmektedir. Yerel seçimlerde belediye başkanı ile meclis üyelerinin aynı düzeylerde oy alması adaylardan daha çok siyasal parti tercihlerinin öne çıktığını göstermektedir. Bu durumda aday belirleme süreci kadar, birçok ülkede olduğu gibi, yerel sorunlardan daha çok ulusal siyasal sorunların seçmen davranışı üzerinde etkili olması da etkilidir

(Çitçi, 1996: 7). Türkiye’de belediye ölçeği büyüdükçe siyasal parti merkez teşkilatının belirleyici rolünün arttığı buna karşın ölçek küçüldükçe yerel inisiyatifin arttığı söylenebilir. Genel olarak 20 bin nüfus düzeyi bir sınır durumundadır. 20 bin nüfusun üzerindeki belediyelerde siyasal parti teşkilatları daha belirleyicidir. Bu düzeyin altındaki belediyelerde ise yerel siyasetin aktörlerinin etkisi artmaktadır.

Siyasal partide yerel düzeyde kabul görmeyen kişilerin merkezden tepeden inmece bir anlayışla aday yapılması parti içi demokrasi bakımından önemli bir problem alanıdır. Kesin aday listeleri açıklandıktan sonra siyasi parti teşkilatlarında istifalar veya protesto eylemleri görülebilmektedir. Merkez yoklamasının yerel parti teşkilatlarındaki olumsuz etkisini azaltmak amacı ile bazı siyasi partiler, listelerin kesinleşmesinden önce temayül yoklaması yapmayı tercih etmektedir. Temayül yoklamasında, siyasi parti üyelerinin ve yerel seçmenlerin hangi adayları tercih ettiğini sorgulayan anketler uygulanmaktadır.

Belediye meclisi üye seçimlerinde siyasal partiler, genel merkez yetkili organlarınca belirlenecek miktarda başvuru aidatı alabilmektedir. Bu aidatın miktarı en yüksek devlet memurunun brüt aylığını geçmemektedir. Bu miktar 2016 yılı için 844 ₺’dir (<http://www.bumko.gov.tr/>).

Belediye meclisi üyeliğine bağımsız olarak adaylığını koymak isteyenler, seçime katılacakları seçim çevresinin bulunduğu ilçe seçim kurulu başkanlığına bir dilekçe ile başvururlar. Bağımsız adaylık için başvuranlar, en yüksek derecedeki devlet memurunun brüt aylığı kadar parayı seçim kuruluna yatırmak zorundadır. Bağımsız adayların sayısı 1960’lardan itibaren azalma göstermiştir. Günümüzde oldukça düşük düzeydedir. 2014 yerel seçimlerinde 180 bağımsız meclis üyesi aday olmuştur. Seçim sonuçlarına göre, Türkiye’deki 20.498 meclis üyesinden sadece 5’i bağımsızdır (<http://www.ysk.gov.tr/>, 2014).

Türkiye’de belediye meclisine seçilme ile ilgili önemli bir sınırlama memur statüsünde olanların görevlerinden ayrılmadan aday olamamasıdır. Memurlar istifa ettikten sonra belediye meclis üye adayları olarak başvurabilmekte, eğer seçilemezler ise yeniden memurluğa dönebilmektedir. Ancak, bu süreçteki zorluklar ve meclis üyeliğinin sürekliliği olmayan bir görev olması memurları adaylıktan vazgeçirmektedir (Bulut ve Tanıyıcı, 2007: 364). Kapsamı oldukça geniş tutulan bu sınırlama sonucu toplumun yetişmiş insan gücünü oluşturan ve yerel siyaseti zenginleştirme muhtemel üniversite öğretim elemanı, öğretmen, doktor, mühendis vb. mesleklerini memur statüsünde yapanlar meclislerden uzak kalmaktadır. Uzun yıllar belediye meclisi üyelerinin meslek profili esnaf, emekli, tüccar, mühendis ve avukat olarak devam etmiştir. Türkiye’de son yıllarda özel sektörün gelişmesi ile kamu memurluğu dışında meslek alanlarının genişlemesi sonucunda özellikle büyük şehirlerdeki belediye meclis üyeleri mesleklerinin de çeşitlendiği gözlemlenmektedir.

Türkiye’de belediye meclisi ve belediye başkanı seçimleri 1982 Anayasası’na göre beş yılda bir yapılır. Yargı yönetimi ve denetimi altındaki seçimler serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm ilkelerine gerçekleştirilir. Türkiye’de belediye meclislerinin oluşumu ile ilgili düzenleme 1984 tarihli 2972 sayılı kanun, belediye meclisi üyelerinin seçim sürecini, meclislerin üye sayısını ve meclis üyesi olabilme şartlarını düzenlemektedir.

Belediye meclisi üye seçiminde onda birlik baraj uygulamalı nispi temsil sistemi ile kontenjan adaylığı birlikte uygulanmaktadır. Belediye başkanlığı için çoğunluk sistemi geçerlidir. Türkiye’de belediye meclis üyelerinin seçiminde kullanılan nispi temsil yöntemi 1963 yılında getirilmiştir (Belediye Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 1963). 1984’teki değişiklik ile bu sisteme onda birlik baraj uygulaması eklenmiştir. Seçime katılan siyasal partilerin meclise üye gönderebilmeleri için belediye seçim çevresinde kullanılan geçerli oyların toplamının onda birinden fazla oy almaları gerekmektedir. Bu oranın altında kalan siyasal parti adayları ve bağımsız üyeler meclis üye hesabına katılmaz.

Belediye meclisi üye seçimlerinde baraj yönteminin getirilmesi, nispi temsilin oransal adalet dengesini bozarak, çok oy alan partilerin üye sayısının artmasına, %10’un altında oy alan partilerin ise üye elde edememesine yol açacak adaletsizlikler içermektedir. Ayrıca, barajı geçmekle birlikte düşük oy oranına sahip partiler de üye kabına uğramaktadır. Bu sistemde barajın altında kalan siyasal parti sayısı ne kadar artarsa, meclis dışında kalan seçmen tercihlerinin oranı da artmaktadır (Arıkboğa ve diğerleri, 2007: 28). Yasa koyucunun buradaki temel yaklaşımı, belediye meclisinde çoğunluğu elde eden partinin daha fazla üye çıkarılması ve mecliste azınlığa düşmemesidir. Böylece, belediye başkanının arkasında çoğunluğa sahip güçlü bir iktidar bloğu oluşacaktır. Meclis ile yürütmenin uyumunun belediyeye istikrar getirmesi hedeflenmiştir.

1988 yılında 2972 sayılı kanundaki değişiklik ile baraj sistemi yanına kontenjan adaylığı sistemi de getirilerek, meclisteki iktidar bloğunun gücü daha da artırılmaya çalışıldı. Kontenjan sisteminde siyasal partiler meclis üyesi seçimlerinde meclisin toplam üye sayısına göre 1 ile 6 arasında kontenjan adayı gösterirler. Örneğin, 15 belediye meclis üyesi seçilecek bir seçim çevresinde, siyasi partiler 13 asıl üye, 15 yedek üye ve 2 kontenjan ismi bildirmektedir. Bir şehirdeki belediye meclisi üye seçiminde en çok oyu alan parti, ek olarak kontenjan adaylarının tümünü meclise sokmaktadır. Belediye meclisi üye seçiminde çoğunluğu elde eden parti, onda birlik baraj ile daha fazla üye çıkarmanın yanında kontenjan adayları ile üye sayısını daha da arttırmaktadır.

Büyükşehir belediyelerinde meclisin oluşumu diğer belediyelere göre farklılık göstermektedir. Türkiye’de 1984’te kurulan büyükşehir belediye modeli zaman içinde yasal düzenlemeler ile gelişme göstermiştir. İki kademeli federatif bir yapıya sahip büyükşehir belediye modelinde alt kademe ilçe belediyeleri bulunmaktadır. Üst kademeyi ise büyükşehir belediyesi oluşturmaktadır. Büyükşehir belediye meclisi diğer belediyeler gibi mahalli idareler seçimlerinde doğrudan halk tarafından seçilmemektedir. Büyükşehir belediyesinin bulunduğu ildeki ilçelerin belediye başkanları ve ilçe belediye meclislerinin 1/5 üyesinin bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Ayrıca, doğrudan halk tarafından seçilen büyükşehir belediye başkanı aynı zamanda meclisin de başkanıdır. Büyükşehir belediye meclisi bu niteliği ile bir ilçeler kurulu yapısına sahiptir (Erder ve İncioğlu, 2008: 35). Büyükşehir belediye meclisi, diğer belediye meclisleri ile aynı meclis çalışma yönetmeliği çerçevesinde çalışmakta ve karar almaktadır.

Tablo 2. Türkiye’de Belediye Meclis Üye Sayıları

	2004 Yılı	2009 Yılı	2014 Yılı
Belediye Sayısı	3.225	2.950	1.396
Belediye Meclis Üyesi Sayısı	34.477	34.556	20.498
Bağımsız Belediye Meclis Üyesi Sayısı	17	14	5

Kaynak: Belediye İstatistikleri, <http://www.migm.gov.tr>;
Mahalli İdareler Seçimi Sonuçları, <http://www.tuik.gov.tr>.

Türkiye’de yerel yönetimlerle ilgili reform adımları belediye sayılarını ve dolayısıyla belediye meclisi üye sayılarını da etkilemektedir. 2004 ve 2005 tarihli belediyelerle ilgili önemli düzenlemelerden sonraki reform adımları ağırlıklı olarak büyükşehir belediye modeli ve küçük belediyeler problemi ile ilgilidir. 2008 yılında büyükşehir belediyeleri sınırları içinde yer alan ilk kademe belediyelerinin (belde belediyeleri) kaldırılması ile belediye sayısında düşme oldu. Buna karşın belediye meclisi üye sayısı aynı düzeylerde kaldı. Belediyelerin artan nüfusu, meclis üyesi sayısını da arttırdı. 2014’teki diğer bir reform adımı ile 14 yeni büyükşehir belediyesi kuruldu ve büyükşehir belediyeleri sınırlarında yer alan belde belediyeleri ile köyler mahalleye dönüştürüldü. Ayrıca, Türkiye genelinde nüfusu 2000’inin altındaki belde belediyeleri kaldırılarak köye dönüştürüldü. (On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ..., 2012: Madde 1 ve Geçici Madde 2). Belde belediyeleri ile ilgili bu adımlar toplam belediye sayısını %53 oranında, belediye meclisi üye sayısını ise %41 oranında azalttı.

Türkiye’deki belediye meclis üyelerinin cinsiyet dağılımı incelendiğinde erkek üyelerin ağırlıkta olduğu bir profil görülmektedir. Meclis üyelerinin 2004’te %2,4’ü, 2009’da %4,2’si ve 2014’te %10,8’i kadındır (<http://www.migm.gov.tr>,

2014). Türkiye’deki sistemde Son yıllardaki önemli artışa rağmen kadın üyelerin meclislerdeki oranı düşük düzeydedir. Belediye meclislerindeki kadın üye sayısı 50.000 nüfusun altındaki yerlerde düşerken bu düzeyin üstündeki belediyelerde ise ortalamanın üstüne çıkmaktadır (Arıkboğa, 2009: 28). Kadınların nispeten ekonomik güçlerinin zayıflığı, siyaset alanına yönelik ilginin düşüklüğü, siyaset alanı dışındaki toplumsal örgütlenmedeki görece zayıflıkları, siyasal partilerin adaylık süreçlerinin elverişsizliği gibi nedenler kadın temsilini azaltan başlıca nedenler olarak öne çıkmaktadır (Negiz ve Üçer, 2012:5).

Tablo 3 . Türkiye’de Belediye Meclis Üyelerinin Yaş Durumu (%)

Yaş Dilimi	2009 Yılı	2014 Yılı
25-29	3,5	4,1
30-34	8,0	8,3
35-39	13,1	12,8
40-44	16,3	15,7
45-49	19,4	16,7
50-54	17,7	17,9
55-59	12,7	13,9
60-64	6,1	7,4
65-69	2,2	2,6
70-74	0,7	0,5
75 ve üstü	0,2	0,2
Toplam	100,0	100,0

Kaynak: Mahalli İdareler Seçimi Sonuçları, <http://www.tuik.gov.tr>.

Türkiye’deki belediye meclis üyelerinin yaş dağılımı incelendiğinde 40-54 yaş arası dilimlerin daha ağırlıklı olduğu görülmektedir. En ağırlıklı dilim 2009’da 44-49 yaş iken 2014’te 50-54 yaş dilimidir. Belediye meclislerinde gençlerin oranı son seçimdeki sınırlı artışa rağmen düşüktür. 60 yaş üstü meclis üyelerin oranı %10 düzeyindedir. Türkiye’deki belediye meclisleri orta yaşlı görünüme sahiptir. Ülke nüfusu içinde genç nüfusun fazlalığına rağmen belediye meclislerine bu durum yansımamaktadır.

Tablo 4 . Türkiye’de Belediye Meclis Üyelerinin Yaş Durumu (%)

Eğitim Durumu	Belediye Meclis Üyeleri			Türkiye Nüfusunun Eğitim Durumu (15+ Yaş)
	Erkek	Kadın	Toplam	
Okuma yazma bilmeyen	0,2	0,2	0,2	4,6
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	0,9	1,0	0,9	6,7
İlkokul	21,6	6,2	19,9	26,1
İlköğretim	7,5	7,8	7,5	20,8
Ortaokul veya dengi okul	10,9	4,3	10,2	4,9
Lise veya dengi okul	29,9	29,0	29,8	21,0
Yüksekokul veya fakülte	25,4	44,7	27,4	11,7
Yüksek lisans	2,4	5,5	2,7	0,9
Doktora	0,3	0,8	0,4	0,3
Bilinmeyen	1,0	0,6	1,0	2,9
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: Mahalli İdareler Seçimi Sonuçları ve Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı, <http://www.tuik.gov.tr>.

Türkiye’deki belediye meclisi üye profili genel olarak seçkin bir özellik taşımaktadır. Temsilciler, temsil ettikleri seçmen kitlesinden eğitim düzeyi, meslek grubu ve gelir düzeyi bakımından daha üst düzeyde bulunmaktadır. Büyük ölçekli şehirlerde bu fark artarken, daha küçük ölçekli şehirlerdeki belediye meclislerinde bu fark azalmaktadır. Türkiye’deki belediye meclis üyelerinin eğitim durumuna bakıldığında lise ve üniversite mezunlarının ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bu dilimdekilerin düzeyi, genel nüfustaki oranların oldukça üzerindedir. Kadın üyeler mecliste az sayıda temsil edilmelerine rağmen eğitim düzeyi bakımından erkek üyelere göre daha iyi düzeydedir.

5. Belediye Meclisinin Görev ve Yetkileri

Türkiye’de yerel yönetim reformu sürecinde çıkarılan 2005 tarihli belediye kanununda meclisin görev ve yetkileri ayrıntılı biçimde yeniden düzenlendi. Belediyelere reform sürecinde tanınan yeni görev ve yetkilerin bir kısmı meclisin görev alanına girdi. Bunlardan bazıları stratejik plan, performans programı, norm kadro uygulaması, kardeş şehir ilişkileri ve çevre düzeni planı olarak sayılabilir. Belediyenin görev alanının genişlemesi meclisin şehir yönetimindeki rolünün artmasına da olumlu etki yapmaktadır.

Belediye Kanunu’nda yer alan belediye meclisi görevleri; belediyenin kurumsal

yapısı ve yönetimi, belediyenin mali işleri, belediyenin imar ve şehircilikle ilgili hizmetleri ve belediyenin diğer belediyelerle olan ilişkileri olarak dört ana başlık altında gruplandırılabilir (Belediye Kanunu, 2005: Madde 18).

Meclisin, belediyenin kurumsal yapısı ve yönetimi ile ilgili görevleri;

- Meclis başkanlık divanını ve encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyelerini seçmek,
- Belediye başkanıyla encümen arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak,
- Norm kadro çerçevesinde belediyenin ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek,
- Belediye tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek,
- Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarına karar vermek,
- Belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerine karar vermek.

Meclisin, mali işlerle ilgili görevleri;

- Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak,
- Borçlanmaya karar vermek,
- Taşınmaz mal alımına, satımına, takasına, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması hâlinde tahsisin kaldırılmasına karar vermek,
- Taşınmaz malların üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi otuz yılı geçmek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesisine karar vermek,
- Kanunlarda vergi, resim, harç ve katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı hizmetler için uygulanacak ücret tarifesine karar vermek,
- Şartlı bağışları kabul etmek,
- Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve belli bir miktarın üzerindeki dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarını sulh ile tasfiyeye, kabul ve feragat karar vermek,
- Bütçe içi işletme ile ticari ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek,
- Belediye adına imtiyaz verilmesine ve belediye yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına karar vermek,
- Belediyeye ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek.

Meclisin, imar ve şehircilikle ilgili görevleri;

- Belediyenin imar planlarına karar vermek,

- İmar planlarına uygun şekilde hazırlanmış belediye imar programlarını görüşerek kabul etmek.
- Büyükşehir ve il belediyelerinde il çevre düzeni planını kabul etmek,
- Mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesine karar vermek,
- Mücevir alanlara belediye hizmetlerinin götürülmesine karar vermek,
- Meydan, cadde, sokak, park, tesis ve benzerlerine ad vermek,
- Beldeyi tanıtıcı amblem, flama ve benzerlerini kabul etmek,
- Fahrî hemşerilik payesi ve beratı vermek.

Meclisin, diğer belediyelerle ilişkiler konusundaki görevleri;

- Diğer yerel yönetimlerle birlik kurulmasına, kurulmuş birliklere katılmaya veya ayrılmaya karar vermek.
- Yurt içindeki ve yurt dışındaki belediyeler ve mahallî idare birlikleriyle karşılıklı iş birliği yapılmasına ve kardeş kent ilişkileri kurulmasına karar vermek,
- Diğer belediyelerle ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmesine karar vermek.

6. Belediye Meclisinde Karar Alma Süreci

Belediye kanununda belediye sınırları içinde ikamet eden herkes o şehrin hemşerisi olarak kabul edilmektedir. Hemşerilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma ve belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme hakları olduğu kanunda düzenlenmiştir. Türkiye’de yerel düzeyde toplumu bağlayıcı karar alma yetkisi kentlerde belediye meclislerine aittir. Bu nitelikleri ile belediye meclisleri, yerel siyasetin odağında yer almaktadır. Büyükşehir belediyesi olan illerde çok sayıda belediyenin bulunması nedeniyle kentsel siyasetin odağı da birden fazla belediye arasında paylaşılmış durumdadır. Alt kademedeki belediye meclisleri ilçe ölçekli kararlar alırken, ilçe belediye meclisleri üyelerinin de bulunduğu büyükşehir belediye meclisi il düzeyinde karar alma imkânına sahiptir.

Meclislerdeki karar alma sürecini iki boyut çerçevesinde incelemek mümkündür. Birincisi, belediye meclisin görev alanına giren ve gündemine gelen konuların görüşülerek karara bağlanması sürecini ifade eden, teknik içeriğe sahip dar kapsamlı boyuttur. İkinci boyut ise, konunun belediye meclisi gündemine gelmeden önceki safhayı, kararın oluşmasını ve kararın uygulanmasını içine alan geniş kapsamlı boyuttur. İkinci boyut, siyasal sistem içinde yer alan tüm unsurların karar alma sürecindeki rolleri ve süreci etkileme çabalarının bütünüdür.

6.1. Meclis Toplantıları

Belediye meclisindeki karar alma sürecinin dar boyutunu yasal süreç oluşturmak-tadır. Türkiye’deki sistemde belediye meclisinin çalışması ile ilgili temel hükümler belediye kanununda yer almaktadır. Ayrıca, meclisin çalışmasını ayrıntılı biçimde düzenleyen yönetmelik bulunmaktadır. Yerel yönetim reformu kapsamında 1930 tarihli belediye meclisi çalışma yönetmeliği 2005 yılında yenilendi. Belediye meclisindeki toplantı çeşitleri, gündemin oluşumu, müzakereler, karar alınması gibi konular bu çerçevede ele alınmaktadır.

Belediye Meclislerinin toplantıları üç çeşit olarak düzenlenmiştir. Birincisi, mahalli idareler seçim sonuçlarının ilan edildiği günü takip eden beşinci gün üyelerin ilk toplantı için bir araya gelmesidir. Belediye başkanının başkanlığında yapılan bu ilk toplantıda, meclisin birinci ve ikinci başkan vekilleri ve en az iki kâtip üye 2 yıllık görev yapmak üzere gizli oylama ile seçilir. İlk toplantıda belediyenin üç organından biri olan belediye encümeninde meclisi temsil eden üyelerin belirlenmesi zorunlu tutulmuştur. Bu amaçla gizli oylama ile encümen üyeleri seçimi gerçekleştirilir. Meclis ihtisas komisyonlarına üye seçimi ilk toplantıda yapılabildiği gibi sonraki toplantılara da bırakılabilir (Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliği [BÇY], 2005: Madde 5).

Belediye meclislerindeki ikinci tür toplantı çeşidi “Olağan Toplantı”dır. Belediye meclisi normal düzende her ay toplanmaktadır. Ancak, kendi belirleyebileceği bir ayda tatil yapabilir. Her ayın ilk haftasında yapılan toplantı günleri, büyükşehir belediyeleri için ayın ikinci haftası olarak belirlenmiştir. Meclisin toplantıya başlayabilmesi için üyelerin salt çoğunluğunun salonda hazır bulunması gereklidir. Örneğin, 31 üyeli bir mecliste belediye başkanı ile birlikte üye tam sayısı 32 olur. Meclisin toplantıya başlayabilmesi için en az 17 üyenin hazır bulunması gereklidir. Belediye meclislerinin olağan toplantıları 5 günü aşamaz. Bu durumun tek istisnası bütçe görüşmeleridir. Bütçenin görüşüldüğü aydaki toplantı, en fazla 20 güne kadar uzatılabilmektedir (BÇY, 2005: Madde 6).

Üçüncü tür toplantı çeşidi “Olağanüstü Toplantı”dır. Belediye başkanı, acil durumlarda gerekli gördüğü takdirde belediye meclisini olağanüstü toplantıya çağırabilmektedir. Bununla birlikte, olağanüstü toplantı sayısı yılda en fazla üç kez ile sınırlandırılmıştır. Olağanüstü toplantılarda sadece çağrıyı gerektiren konuların görüşülmesine izin verilmiştir.

Meclis toplantılarının belediyenin meclis toplantı salonu olarak belirlenen yerde yapılması zorunludur. Bunun dışında toplantı yapılmasını gerektiren zorunlu bir durumda, belediye başkanının belirlediği yerde, toplantı gününden en az üç gün önceden üyelerle bildirilmek ve belediye sınırları içerisinde olmak şartıyla toplantı yapılabilmektedir.

Belediye Meclisinde görüşülecek tüm konular meclisin gündemini oluşturmak-tadır. Gündemin belirlenmesinde ana rol meclisin de başı durumundaki belediye başkanına verilmiştir. Meclis gündemi, toplantı öncesinde belediye başkanı tarafından belirlenmekte ve meclis toplantılarından en az üç gün önce üyelere bildirilmektedir. Gündemin aynı zamanda halka da duyurulması gereklidir. Bu duyuru, meclis toplantı salonunun girişine, belediye ilan panosuna veya halkın yoğun olarak bulunduğu ve gelip geçtiği yerlere ilan asılarak; gazete, internet, radyo ve televizyon yayını gibi yöntemlerden biri veya birkaçı kullanılarak yapılması gerekmektedir (BÇY, 2005: Madde 8).

Yerel yönetim reformu kapsamında belediye meclisini güçlendiren önemli değişiklikler yapılmakla birlikte, belediye başkanının meclis üzerindeki rolü korundu. Meclis, kendi içinden seçilen bir başkana sahip değildir. Belediye başkanı, meclisin de başkanı olarak toplantıları yönetmekte ve gündemi belirlemektedir. Belediye başkanının yürütme organı olması yanında karar alma organının da başkanlığını yürütmesi meclisin gücünü azaltırken başkanın gücünü arttırmaktadır.

Meclis toplantılarının ilk gününde belediye başkanı veya meclis üyeleri belediyeye ait işlerle ilgili farklı konuların da gündeme alınmasını önerebilmektedir. Ancak, bu durumda önerilen gündem maddesinin toplantıya katılanların salt çoğunluğu tarafından kabul edilmesi şartı bulunmaktadır. Meclis üyelerinin toplantı sırasında önerdikleri gündem maddeleri için salt çoğunluk şartı aranması, üyelerin kentle ilgili önerilerini kısıtlayıcı bir durum oluşturabilmektedir. Salt çoğunluk şartı, parti disiplini ve meclisteki iktidar grubunun çoğunluğu gibi faktörlerin aşılması, daha bağımsız bir süreçte üyeler tarafından gündem maddesi önerilmesini zorlaştırıcı bir unsur olabilmektedir. Özellikle, salt çoğunluğun altında bir oranla mecliste temsil edilen muhalefet partili üyelerin gündem önerebilme şansı meclisin demokratik anlayışı ile ilgilidir.

Meclis toplantılarında gündemin görüşülmesi, üyelerin söz alması ve meclis başkanının rolü ile ilgili ayrıntılı bir usul tanımlanmıştır. Meclis toplantılarında ağırlıklı rol meclis başkanına aittir. Meclis başkanı toplantının ilk safhasında, gündeme geçilmeden önce meclise sunulacak konular ve meclis başkanlığına hitaben yazılmış dilekçeler var ise, bunları meclis üyelerine sunmaktadır. Meclis üyelerinin gündem dışında konuşma isteğinin varlığı durumunda, bu istek yazılı olarak meclis başkanlığına bildirilmektedir. Gündemle ilgili olarak olumlu ve olumsuz görüş bildirmek isteyen birer üyeye de söz verilmektedir. Daha sonra ise gündem maddeleri okunarak görüşmelere geçilmektedir (BÇY, 2005: Madde 11).

İmar konuları ve yıllık bütçe ile ilgili gündem maddelerinin ilk önce ilgili komisyona havale edilmesi ve oradan gelecek görüş sonrasında görüşülmesi zorunludur. İmar ve bütçe dışında kalan gündemdeki diğer konular ile meclis üyelerinin

teklifleri, toplantıya katılanların salt çoğunluğunun kabulü halinde komisyonlara havale edilmeden görüşülerek karara bağlanabilir (BÇY, 2005: Madde 21).

Mecliste üyeler konuşmak istediklerinde meclis başkanına izin için başvurmalıdır. Siyasi parti grupları ve ilgili komisyon temsilcilerine izin konusunda öncelik tanınmaktadır. Başkanlık, mecliste en fazla temsile sahip partiden başlayarak sıraya göre üyelere söz vermektedir. Meclisteki konuşmaların başkana hitaben yapıldığı kabul edilmiştir. Başkan ise her zaman söz hakkında sahiptir.

Mecliste, ihtisas komisyonları ve siyasi parti grupları adına yapılacak konuşmalar 20’şer dakika, üyelerin konuşmaları ise 10’ar dakika ile sınırlıdır. Bütçe ve yatırım programı görüşmelerinde parti grupları için bu süreler iki kat olarak uygulanmaktadır. Bununla birlikte, meclis üyeleri tarafından bu sürelerin değiştirilmesine karar verilebilmektedir (BÇY, 2005: Madde 11).

Meclis başkanı, meclis çalışmalarında düzeni sağlamakla yükümlüdür. tutulmuştur. Bu çerçevede, meclis görüşmeleri sırasında söz alan üyenin konu dışına çıkması, kişiliğe dokunur söz söylemesi, diğer üyelerin sözünü kesmesi ve meclisin düzenini bozacak davranışta bulunması durumunda başkan müdahale etme hakkına sahiptir. Uyarıya rağmen davranışlarında ısrar eden üye, başkanın talimatıyla görevliler tarafından meclisten çıkartılabilmektedir. Oturuma ara verme ve birleşime son verme yetkisi başkana aittir (BÇY, 2005: Madde 12). Meclis toplantıları kural olarak halka açıktır. Meclis başkanı veya üyelerden herhangi birinin gerekçeli teklifi üzerine toplantıya katılanların salt çoğunluğunun kararı ile kapalı oturum yapılabilir.

6.2. Mecliste Karar Alma

Yerel düzeyde toplumu bağlayıcı karar alma süreçlerine ilişkin, siyasal sistem içindeki unsurların rolleri ve süreci etkileme çabalarının bütünü, yerel siyaset olarak tanımlanabilir. Bu çerçevede, yerelin sahip olduğu siyasal, ekonomik, coğrafi ve sosyal özelliklerin siyaset sürecine çok boyutlu etkileri yerel siyasetin de niteliğini belirler. Yerel düzeyde alınan kararların çok sayıda insanın yaşamını ilgilendirmesi, yönlendirmesi, eşitliği, özgürlüğü ve hakların dağıtımını, kaynakların ve değerlerin paylaşımını biçimlendirmesi, bu süreçleri ve süreci etkileyen unsurları önemli hale getirmektedir.

Yerel siyasetle ilgili en önemli soru, kentin yönetimi ile ilgili kararları kimin aldığıdır. Neredeyse her yetişkin vatandaşın oy kullanabilme imkânına sahip olmasına rağmen, siyasal sistemde bilgi, zenginlik, sosyal konum, memurlara erişim ve diğer kaynakların dağıtımı konusunda eşitsizliklerin varlığı karşısında gerçekte top-

lumu kim yönetmektedir (Dahl, 1961: 1) Kentin yönetimi ile ilgili kararları kimin aldığı ile ilgili sorunun cevabını, siyasal unsurların niteliği ve karar alma sürecine yaptıkları etki oluşturmaktadır. Bu etkinin yoğunluğu ve gücü, kararların kimlerin ya da hangi grupların çıkarlarına uygun olarak alındığını da belirlemektedir.

Türkiye’de belediye meclislerindeki karar alma süreçleri üzerinde etkili olan faktörleri belediye içi ve belediye dışı olarak iki başlık altında sınıflandırmak mümkündür. Belediye içi faktörleri, meclis üyeleri, belediye başkanı, belediye başkan yardımcısı, belediye birim yöneticileri ve meclisteki siyasal parti grup başkanları oluşturmaktadır. Belediye dışı unsurlar ise, vatandaşlar, sivil toplum kuruluşları, baskı grupları, ekonomik seçkinler, mahalle muhtarları, kanaat önderleri, dini gruplar, önemli aileler, siyasi parti teşkilatları, hükümet üyeleri, milletvekilleri, meslek örgütleri olarak sayılabilir.

Belediye meclisinde alınan kararlar, belediye içi ve dışında yer alan unsurların birlikte ama her karar için farklı yoğunlukta etkilediği bir süreç sonunda alınmaktadır. Belediye meclisinde ele alınan konunun niteliği, belediyenin ölçeği, kararın etkisinin yayılacağı alan, yerel ve yerel üstü siyaset alanı etkileşimi, ülkedeki yönetim sisteminin merkezîyet-yerinden yönetim bakımından durumu gibi unsurlar belediye içi ve dışı faktörlerin süreçteki etkilerinin düzeyini belirlemektedir. İç ve dış faktörlerin etkilediği karar alma süreci sonucunda bir konu hakkında karar alınması kadar “karar alınmaması” da bu etkinin diğer bir yansıması olabilmektedir.

Türkiye’deki uygulamada siyasal partiler belediye meclislerinde üyeler üzerinde önemli etkilere sahiptir. Siyasal partilerle ilgili yasal mevzuata göre partiler belediye meclislerinde mensup olan üyelerden bir grup oluşturarak çalışma yürütür. Meclisteki her siyasi parti grubunun bir başkanı bulunmaktadır. Meclisteki parti grubu meclis gündemindeki konular hakkında meclis toplantısından önce ön görüşme yaparak grup kararı alabilmektedir. Grup kararı bağlayıcıdır ve uymayanlar için ciddi yaptırımlar söz konusudur.

Siyasal parti grup kararı meclis üyelerinin özgür iradelerini sınırlayabilmektedir. İktidara mensup bir üye karşı olduğu bir konuda evet oyu vermeye, muhalefete mensup bir üye ise olumlu bulunduğu bir konuya hayır oyu vermeye mecbur olabilmektedir. Ayrıca, meclisteki müzakerelerde meclis üyeleri şahsi görüşlerini açık olarak dile getirememektedir. Grup kararının istisna olması gerekir iken Türkiye’deki belediye meclislerinde yaygın bir uygulamadır. 2007 yılında İstanbul’da belediye meclisleri üzerine yapılan bir araştırmada, meclis üyeleri üzerinden karar alma sürecine etki eden belediye dışı faktörlerin etkisi araştırılmıştır. Yerel halktan sonra en etkili diğer faktörler etki derecesine göre; siyasal parti teşkilatları, hükümet üyeleri, bölge milletvekilleri ve baskı grupları olarak sıralanmaktadır (Arıkboğa ve diğerleri, 2007, 91). Yerel yönetim reformu sürecinde merkezi

yönetimin yerindeliğe dayalı idari vesayet yetkisi kaldırılmakla birlikte, siyasal partilerin belediye meclisi üzerindeki etkisi devam etmektedir.

Belediye meclisleri, bir konu üzerinde toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar alabilir. Bununla birlikte, her durumda karar yeter sayısı meclis üye tam sayısının dörtte birinden az olamaz (Belediye Kanunu, 2004: Madde 22). Belediye başkanı, meclis üye tam sayısına dahil kabul edilmiştir. Oyların eşitliği durumunda başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılmaktadır. Bu durum sadece açık oylamalarda ve karar yeter sayısı bulunması durumunda geçerli kabul edilmiştir. Belediye başkanına meclisin kararlarını etkileyebilmesi için önemli bir ağırlık verilmiş durumdadır. Özellikle az sayıda meclis üyesine sahip belediyelerde başkanın eşitlik durumundaki ağırlığı kararlar üzerinde daha fazla etkili olmaktadır.

Meclis gündemine gelen bir konu hakkında gizli, işaretle ve açık oylama olmak üzere üç türlü oylama yapılmaktadır. Tüm oylama çeşitlerinde üyelerin oylarını bizzat kullanmaları şarttır. Bununla birlikte, gizli oy kullanmada fiziki bakımdan engeli olanlar tayin edecekleri kişiler eliyle oy kullanabilmektedir. Mecliste görüşülen konular içeriklerine göre salt çoğunluk, nispi çoğunluk, nitelikli çoğunluk, oyçokluğu veya oybirliği ile kabul veya reddedilmektedir. Mecliste bütçe ve kesin hesap istisna olarak tümüyle reddedilemez. Ancak, değişiklik yapılmak suretiyle kabul edilebilir. Mecliste reddedilen bir konu, aynı toplantıda yeniden gündeme alınıp görüşülemez (BÇY, 2005: Madde 14).

Meclis tarafından kabul edilen kararlar, büyükşehir belediyelerinde 7 gün, diğer belediyelerde 5 gün içinde belediye başkanı tarafından itiraz edilmez ise kesinleşir. Meclis kararları kesinleştikten sonra en geç 7 gün içinde illerde valiye ilçelerde kaymakama bilgi amacıyla gönderilir. Mülki amirlerin herhangi bir onay yetkisi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, mülki idare amirine gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmemektedir. Kesinleşmiş meclis kararlarının özetleri 7 gün içinde uygun yöntemlerle halka duyurulur (Belediye Kanunu, 2004: Madde 23).

Büyükşehir ilçe belediyelerinde imarla ilgili kararların kesinleşme süreci yukarıda belirtilen süreçten farklıdır. İlçe belediye meclisi tarafından imarla ilgili alınan kararlar görüşülmek üzere büyükşehir belediye meclisine gönderilir. Burada nazım imar plânına uygunluğu yönünden incelenerek aynen veya değiştirilerek kabul edildikten sonra, büyükşehir belediye meclis kararı gibi kesinleşir.

Belediye başkanı, meclis kararını hukuka aykırı görür ise, gerekçesini de belirterek büyükşehir belediyelerinde 7 gün, diğer belediyelerde 5 gün içinde kararı meclise geri gönderebilir. Belediye meclisi, başkanın itiraz ettiği kararı yeniden görüşür. Meclis önceki kararında hiçbir değişiklik yapmadan, toplam üye sayısının salt çoğunluğunun oyu ile tekrar kabul eder ise kararında ısrar etmiş olur. Karar,

başka işleme gerek kalmadan kesinleşir. Meclisin ısrar kararı belediye başkanı tarafından tekrar meclise iade edilemez. Bu durumda meclis kararının kesinleşme tarihi, ikinci kararın tarihidir (BÇY, 2005: Madde 17).

Belediye başkanı, meclisin ısrarı ile kesinleşen karar aleyhine 10 gün içinde idari yargıya başvurabilir. Belediye başkanının itiraz ederek yeniden görüşülmek üzere meclise gönderdiği kararlar meclis tarafından değiştirilerek kabul edilir ise bu ısrar kararı sayılmaz. Bu artık yeni bir karardır. Belediye başkanı tarafından yeniden meclise geri gönderilebilir.

Belediye başkanına meclis kararları üzerinde açık bir veto yetkisi tanınmıştır. Reform kapsamında meclis kararlarının mülki idare amirlerince onaylanması yöntemi kaldırılmakla birlikte, meclis kararlarının denetimi rolü belediye başkanına verilmiştir. Meclisin başkanlığını yapması, gündemi belirleme yetkisi, veto yetkisi ve siyasal parti desteği belediye başkanını meclis kararları üzerinde oldukça etkili bir konuma yükseltmektedir. 2007 yılındaki belediye meclis kararları üzerinde belediye içi faktörlerin etkisini araştıran bir çalışmada belediye başkanı yüksek oranla ilk sırada gelmektedir (Arıkboğa ve diğerleri, 2007, 93).

Meclis tarafından kabul edilen kararlar yukarıda da belirtildiği gibi mülki idare amirinin onayına gerek olmadan kesinleşmekte ve yürürlüğe girmektedir. Bununla birlikte kanun, bazı kararları bu sürecin dışında tutarak mülki idare amirinin onayına tabi tutmuştur. Belediye Kanunu’nun 81’inci maddesine göre, cadde, sokak, meydan, park, tesis ve benzerlerine ad verilmesi ve beldeyi tanıtıcı amblem, flama ve benzerlerinin tespitine ilişkin kararlar ilde valinin ilçelerde ise kaymakamın onayı ile yürürlüğe girer.

7. Belediye Meclis Komisyonları

Belediye meclislerinin temel işlevi olan karar alma sürecindeki önemli unsurlardan birisi meclis ihtisas komisyonlarıdır. Belediye meclisi üyelerinden oluşan komisyonlar, gündemdeki konularla ilişkin ayrıntılı inceleme ve değerlendirme yaparak meclisteki kararların daha sağlıklı biçimde oluşmasına katkı sağlamaktadır. Yerel hizmetlerin teknik boyutunun artması ve karmaşıklaşması uzmanlaşma ihtiyacını, dolayısıyla komisyon tipi yapıların önemini arttırmaktadır.

Türkiye’de belediye meclislerinde komisyon tipi çalışma yönteminin uygulanmasının tarihi Osmanlı Dönemi’ne kadar gitmektedir. Günümüzdeki komisyonların karşılığı o dönemde “Encümen” olarak ifade edilirdi. Belediye meclisinde bütçe ve kesin hesaplarının incelenmesi için bir encümen kurulması zorunlu idi. Mali konular dışındaki konularda ise isteğe bağlı olarak encümen kurulmasına da imkân

tanınmıştı. Osmanlı Dönemi’nde olduğu gibi 1930 tarihli Belediye Kanunu’nda da belediye meclis komisyonları uygulaması “Encümen” adıyla sürdürüldü. Belediye meclislerinde her toplantı döneminde gündemdeki konuları incelemek üzere encümen kurabilirdi. Meclis gündemindeki konular hakkında karar alınmadan önce ilgili komisyon raporu okunur, sonra müzakerelere geçilirdi. Türkiye’de 1930’da Belediye Kanunu ve Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliği ile kurulan meclis encümeni yapısı, 2005’e kadar değişmeden yürürlükte kaldı.

Türkiye’de 2003 yılından sonra kamu yönetimi alanında görülen yeniden yapılanma çabalarının bir ürünü olarak çıkarılan 2004 tarihli Büyükşehir Belediye Kanunu, 2005 tarihli Belediye Kanunu ve Belediye Meclisleri Çalışma Yönetmeliği çerçevesinde meclis komisyonları yeniden düzenlendi. Yeni düzenlemelerde Osmanlı Dönemi’nden itibaren kullanılan meclis “encümen” ifadesi “komisyon” olarak değiştirildi. Belediye meclislerinin tek karar organı durumuna getirilmesi, meclisin her ay toplanmaya başlaması gibi meclisin konumunu güçlendirici düzenlemelere paralel olarak meclis komisyonları da karar alma sürecinde daha etkin biçimde konumlandırıldı (Oktay, 2013, 99-101).

Belediye Kanunu’na göre nüfusu 10.000 ve aşağı olan belediyelerde meclis komisyonu kurulması isteğe bağlıdır. İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000’in üzerindeki belediyelerde plan ve bütçe komisyonu ile imar komisyonunun kurulması zorunludur. Diğer alanlarda komisyon kurulması ise meclisin isteğine bırakılmıştır. Büyükşehir belediyelerinde, ölçek büyüklüğü de göz önüne alınarak, imar ve bayındırlık komisyonu, plan ve bütçe komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu, eğitim ve kültür komisyonu, gençlik ve spor komisyonu ile ulaşım komisyonunun kurulması zorunludur (Belediye Kanunu, 2004: Madde 24).

Belediye meclisi, üyeleri arasından en az 3 en fazla 5 kişiden oluşan komisyon kurabilir. Büyükşehir belediye meclisleri için komisyon üye sayısı en az 5, en çok 9’dur. Belediye meclisi, mahalli idareler seçim sonuçlarından sonraki ilk toplantısında meclis komisyonu üyelerini seçer. Belediye meclisi, komisyonlara üye seçiminden önce, kurulacak komisyonun adını ve üye sayısını belirler. Meclis komisyonlarının bir yılı geçmemek üzere ne kadar süre için kurulacağı da meclis kararında belirtilir.

Meclis, her komisyon için aynı sayıda üye seçmek zorunda değildir. Örneğin, imar komisyonu için 5 üye seçilirken kültür komisyonu için 3 üye seçilebilir. Komisyonların üye sayıları meclis tarafından belirlendikten sonra gizli oyla seçim yapılır. Komisyondaki üyelerin dağılımında meclisteki her siyasi parti grubunun ve bağımsız üyelerin sayısının meclis üye tam sayısına oranlandığı bir yöntem uygulanır. İhtisas komisyonları üyeliği için meclisteki siyasi parti grupları aday gösterebileceği gibi, meclis üyeleri de parti adına komisyon üyeliğine aday olabilir.

Meclis üyelerinin aynı anda birden fazla komisyonda görev yapması mümkündür.

Meclis ihtisas komisyonu üyeleri, seçildikten sonra ilk toplantılarında kendi aralarından bir başkan ve bir başkan vekili seçer. Komisyon, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Komisyon üyeliklerinde eksilme olduğu takdirde, meclis tarafından yeni üye seçilir. Komisyon toplantılarına üst üste üç defa mazeretsiz olarak katılmayan üyenin üyeliği meclis kararı ile düşürülebilir. Partisinden istifa eden meclis üyesinin ihtisas komisyonu üyeliği de düşer tarihidir (BÇY, 2005: Madde 11).

İhtisas komisyonları toplantılarını, meclisin toplantı süresi içinde veya takip eden günlerde yapar. Meclis toplantısını takip eden günlerde imar komisyonu en fazla 10 iş günü, diğer komisyonlar ise beş iş günü içinde kendilerine havale edilen işleri sonuçlandırır. Komisyon raporu zamanında meclise sunulmadığı takdirde, meclis başkanı tarafından rapor beklenmeden ilgili konu doğrudan gündeme alınır. Komisyon raporları alenîdir, çeşitli yollarla halka duyurulur. Komisyon raporları, isteyenlere belediye meclisi tarafından tespit edilecek bedel karşılığında verilir. Komisyon üyelerine, toplantılarına katıldıkları her gün için, meclis tarafından belirlenecek miktarda “huzur hakkı” adında bir para ödenir.

Belediye meclisi gündeminde gelen imar ve bütçe ile ilgili konularda karar alınabilmesi için konunun komisyonda görüşülmesi zorunlu tutulmuştur. İmar ve bütçe ile ilgili gündem maddesi önce ilgili komisyona havale edilir. Komisyonda görüşüldükten sonra ortaya çıkan görüş rapor halinde meclise sunulur. Komisyon raporundan sonra meclis o konuda karar alabilir.

Kentin imarla ilgili konularında temel karar alma yetkisi belediye meclisine aittir. 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planı belediye meclisinin onayından geçer. İmar planlarının ilan edilmesinden sonra süresi içinde yapılan itirazlar hakkında kesin kararı meclis verir. İmar planlarının yürürlüğe girmesinden sonra hazırlanan beş yıllık imar programları da meclisin onayından geçer. Büyükşehir veya il belediyelerinde il çevre düzeni planı meclis tarafından kabul edilir. Ayrıca, imar planında zaman içinde yapılacak değişikliklerin de belediye meclisinin onayından geçmesi gerekmektedir. Bütün bu konular meclisin gündemine geldiğinde öncelikli olarak imar komisyonuna havale edilmesi gerekmektedir tarihidir (İmar Kanunu, 1985: Madde 8-10). Türkiye’de belediye meclisi gündemlerinin önemli bir kısmını imar planı değişiklikleri oluşturmaktadır. Kent gelişiminin hızlı olduğu belediyelerde bu oran yükselmektedir. Teknik yönü ağır basan imarla ilgili konularda, karar alma sürecinde imar komisyonu önemli bir yere sahiptir.

İmar ve bütçe dışındaki konuların komisyonlara havale edilmesi ve komisyonlarda görüşülmesi zorunlu değildir. Meclis gündemine gelen konu istenirse ilgili ko-

misyonu havale edilebilir. Gerektiğinde bir konu meclis başkanınca birden fazla komisyona da havale edilebilir.

Meclis, ihtisas komisyonlarının raporları doğrultusunda karar almak zorunda değildir. Meclis, aynen veya değiştirerek konuyu karara bağlayabileceği gibi komisyon raporunu tamamen de reddedebilir. Her ne kadar komisyon kararlarının meclis üzerinde bağlayıcı bir niteliği bulunmuyor ise de, kararın oluşmasında ilgili komisyon tarafından incelenmesi meclis üyelerinin bilgilendirilmesi için önemli bir işlev yürütmektedir. Komisyonların diğer bir önemi sadece meclis üyelerinden oluşmaları nedeni ile belediye başkanı karşısında meclise ilave bir hareket alanı da bırakıyor olmasıdır (Arıkboğa, 2008: 176).

2003 yılından sonra Türkiye’de yerel yönetimlerle ilgili yeniden yapılanma çalışmalarının temelinde yer alan “Katılımcılık ve Çok Ortaklılık: Yönetişim” ilkesinin bir yansıması olarak meclis komisyonlarında katılımcı bir çalışma süreci öngörülmüştür. Komisyon toplantılarına meclis üyeleri dışında resmi ve sivil çeşitli kurum temsilcileri ve uzman kişilerin katılarak, görüşlerini aktarmalarına imkân tanınmıştır.

Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri komisyon toplantılarına katılabilecek kişiler olarak kanunda belirtilmiştir. Bu kişiler, oy hakkı bulunmadan kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir. Komisyon toplantıları bu kesimler dışında halka açık değildir.

2005’te belediye meclisleri yeniden düzenlenirken yeni bir tür meclis komisyonu düzenlemesi de yapılmıştır. Denetim komisyonu adıyla getirilen düzenlemenin amacı meclisin belediye üzerindeki denetim fonksiyonunu güçlendirmek ve belediye ile ilgili daha sağlıklı bilgi edinmesine imkân sağlamaktır. Denetim komisyonu, meclis üyelerinin katılımı ile kurulan, ihtisas komisyonları benzeri yapıya ve çalışma sürecine sahip bir kuruldur. Denetim komisyonu, belediyenin bir önceki bütçe yılına ait gelir ve giderleri ile bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerin denetlenmesi amacıyla kurulmaktadır. İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000’in üzerindeki belde belediyelerinde denetim komisyonu kurulması zorunludur. Nüfusu 10.000’in altında olan belde belediyeleri de isteğe bağlı olarak denetim komisyonu oluşturabilir. Komisyona üye seçiminde diğer ihtisas komisyonlarına üye seçimindeki usul ve esaslar uygulanmaktadır tarihidir (Belediye Kanunu, 2004: Madde 25). Meclis ihtisas komisyonu raporları halka açık olduğu halde, denetim komisyonu raporları halka açık değildir. Bu durum meclisin halka açıklığını ve kamuoyu denetimini zedeleyici bir durum oluşturmaktadır (Azaklı ve Özgür, 2005: 309)

Komisyon çalışmaları sırasında kamu personeli ve gerektiğinde diğer uzman kişilerden yararlanılabilir. Komisyon, belediye birimleri ve bağlı kuruluşlarından her türlü bilgi ve belgeyi isteyebilir. Komisyon, çalışmasını 45 işgünü içinde tamamlar. Çalışma sonucunda hazırlanan rapor Mart ayının sonuna kadar meclis başkanlığına sunulur. Başkan, nisan ayı meclis toplantısında denetim raporunu okutmak suretiyle meclise bilgi verir. Denetim komisyonu raporunda suç teşkil eden konular var ise, bunlarla ilgili olarak meclis başkanlığı tarafından suç duyurusunda bulunulur.

8. Sonuç ve Değerlendirme

Dünya’daki küreselleşme ve bilgi toplumuna geçiş, özel sektörün rekabetçi yapısının gelişmesi, sivil toplumun önem kazanması, vatandaşların kamu hizmeti konusundaki beklentilerinin yükselmesi ekonomi ve yönetimle ilgili yaklaşımların da farklılaşmasını beraberinde getirmiştir. 1980’lerden itibaren dünya ile entegrasyonu artmaya başlayan Türkiye’deki yönetim yaklaşımları ve uygulamaları da dünyadaki bu değişimlerden etkilenmeye başlamıştır. Ancak, 1990’larda yaşadığı iç siyasi ve ekonomik bunalımlar nedeniyle gerekli değişimi başaramamıştır. 2000’li yıllarda Türkiye’de nispeten siyasi ve ekonomik istikrar sağlanması, küresel ekonomik ve siyasal sisteme entegrasyonun daha da gelişmesi, kamu yönetimi reformlarını da zorunlu hale getirmiştir. Bu çerçevede merkezi yönetim ve yerel yönetim alanında önemli değişiklikler hayata geçirilmiştir.

Türkiye’de belediye geleneği 19. yüzyılın ortalarına dayanmaktadır. Zaman içinde uygulanan merkeziyetçi yönetim anlayışı nedeniyle belediyelerin kurumsal yapıları ve demokratik niteliklerinin gelişmesi sınırlı olmuştur. 2004 ve 2005 yıllarında çıkarılan yasal düzenlemeler ile hayata geçen yerel yönetim reformu, uzun yıllar boyunca Türkiye’de geçerli olan merkeziyetçi yönetim anlayışını değiştirmeyi hedefleyen bir adımdı. Reform kapsamında merkezi yönetime ait bazı görev ve yetkiler yerel yönetimlere devredildi. Yerel yönetimlerin kurumsal kapasitelerinin ve demokratik niteliklerinin gelişmesi ile ilgili düzenlemeler yapıldı. Merkeziyetçi bir yönetim anlayışından yerel yönetimlere önem veren bir anlayışa geçilmesinin önemli bir ayağını yasal düzenlemeler oluşturmakla birlikte, kamu bürokrasisi ve hatta seçilmiş temsilcilerde bu yöndeki zihniyet dönüşümü reformun başarısı için kritik öneme sahiptir. Bu ise zaman isteyen çok yönlü bir süreçtir.

1960’lardan itibaren Türkiye’de yerel yönetimlerle ilgili akademik ve idari nitelikli önemli çalışmalar yapılmıştır. 1980’lerden sonra bu konudaki çalışmalar daha da gelişmiştir. Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne giriş sürecinde merkezi kamu yönetimi ve özellikle yerel yönetimlerle ilgili reform önerileri sık sık gündeme taşınmıştır. Bilgi birikimi ve reforma dönük öneri zenginliğine rağmen uygulamaya dönük adımlar sınırlı olmuştur. 2000’li yıllardaki kamu yönetimi reformunun en önemli

başarısı, yeni bir takım öneriler getirmekten daha çok, mevcut bilgi birikimini uygulamaya dönüştürebilecek bir iradenin ortaya konulabilmesidir.

Yerel yönetimler reformunun odak noktalarından birisini belediye meclisleri oluşturmaktadır. Yerel yönetim reformu kapsamında belediye meclisleri ile ilgili temel iyileştirme noktaları; meclisin yılda üç kez yerine her ay toplanması, belediyenin tek karar organı konumuna getirilmesi, görev ve yetki alanının genişletilmesi, meclis kararlarının merkezi yönetimin onayı olmadan kesinleşebilmesi, meclis komisyonları oluşumunun demokratikleşmesi, komisyon çalışmalarına demokratik katılım mekanizmaları getirilmesi, meclisin feshedilmesinin kapsamının daraltılması, meclis üyelerine toplantı başına mali ödeme imkânı getirilmesi ile meclis çalışmaları ve kararlarının daha şeffaf hale getirilmesi olarak sayılabilir. Reform kapsamında belediye meclisi ile ilgili değişikliklerin temel amacı, meclisin belediye içindeki ve yerel siyasetteki konumu güçlendirmek, meclisin özerkliğini arttırmak, karar alma sürecini daha demokratik hale getirmek ve güçlü başkan karşısında güçsüz meclisi güçlendirerek organlar arasında bir denge kurmak olarak değerlendirilebilir.

Belediye meclisi ile ilgili bazı önemli konularda ise bir değişiklik yapılmamıştır. Bunların başında meclisin oluşumu gelmektedir. Demokratik bir niteliğe sahip nispi temsil yönteminin onda birlik baraj ve kontenjan adaylığı ile birlikte uygulanması yerel halkın belediye meclislerinde eksik temsil edilmesine neden olmaktadır. Ayrıca, memurların aday olamaması gibi kısıtlamalar varlığını devam ettirmektedir. Türkiye’deki siyasal sistemle ilgili genel bir problem olmakla birlikte, katı siyasal parti disiplini ve belediye meclis üyelerinin parti merkez yoklaması ile belirlenmesi de belediye meclisinin demokratik niteliğini zayıflatan konular arasındadır. Meclis üyeleri vatandaşların talep, beklenti ve problemleri yerine siyasal partilerin isteklerine karşı daha duyarlı olabilmektedir. Sonuçta, belediye meclisi kararlarının meşruiyet zemini daralmaktadır.

Reformları gerçekleştiren irade, belediye meclislerinin oluşumu konusunda, belediye başkanının arkasında güçlü bir iktidar bloğunu ve siyasi istikrar tercihini sürdürmüştür. Bu tercihin en temel gerekçesi meclisteki siyasi rekabetin kısır çekişmelere dönüşmesi ve yerel hizmetlerde aksamaya neden olma ihtimalidir. Bu konu Türkiye’deki kamu yönetiminde tartışılan temel konulardan biridir. Demokrasi ile etkin hizmet dengesinde hükümetlerin tercihi genelde etkin hizmet ve hızlı kalkınmadan yana olabilmektedir. Belediye meclisleri ile ilgili düzenlemelerde de bu yaklaşımın etkileri görülmektedir.

Belediye meclislerinin demokratik niteliğinin geliştirilmesi konusunda, meclis komisyonlarına katılım sağlanması ve kent konseylerinin kurulması gibi destekleyici mekanizmalarla çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Bu mekanizmalar önemli olmakla

birlikte, belediye meclisinin oluşumunun ve karar sürecinin demokratikleştirilmesi daha önemli ve gerçekçi bir tercih durumundadır. Belediye meclisinin demokratik niteliği gelişmeden ona bağlı diğer mekanizmalar olumlu sonuç vermemektedir.

Reform iradesinin belediyelerin daha etkin ve hızlı işlemesi yönündeki yaklaşımının bir sonucu olarak belediye başkanının güçlü konumu korunmuştur. Meclisin başkanlığını yürütmesi, meclis gündemini belirlemeye yetkili olması ve meclis kararlarını veto edebilmesi, belediye başkanını belediye meclisi üzerinde etkili yapmaktadır. Ayrıca, meclis üyelerinin genel de partinin merkez yoklaması ile belirlenmesi, belediye başkanlarının siyasal parti üzerinden üyeler üzerinde etkili olmasını da sağlamaktadır. Diğer taraftan belediye başkan adaylarının da merkez yoklaması ile belirlenmesi siyasal partinin başkan üzerindeki etkisini arttırmaktadır. Merkezi yönetimin idari vesayeti reform sırasında azaltılmasına karşın, siyasal partilerin yerel siyaset üzerindeki sıkı denetimi ve belirleyici rolü devam etmektedir. Bu durum belediyeler üzerinde siyasal parti üzerinden farklı bir vesayete yol açmaktadır. Vesayetin ağırlığı belediyeden belediyeye ve yerel siyasetin özelliklerine göre değişmektedir.

Belediye meclisinin başkanı ve belediyeyi denetleme araçları kanunda geniş olarak düzenlenmiştir. Belediye meclisi her yıl faaliyet raporunu değerlendirme ve denetim komisyonu yöntemine göre denetim gerçekleştirmektedir. Ayrıca, meclis üyeleri isteğe bağlı olarak soru, genel görüşme talebi ve gensoru yöntemi ile belediyeyi denetleyebilir ve başkanın faaliyetlerini sorgulayabilir. Ancak, belediye meclisinin oluşumu ve belediye başkanının nüfuzu dolayısıyla bu yöntemlerin çok etkili olarak kullanıldığını söylemek mümkün değildir.

Yerelleşme ve demokratikleşme sürecinde merkezi yönetime ait görev, yetki ve kaynakların bir kısmının yerel yönetimlere aktarılması ve idari vesayetin azaltılması belediyeleri daha da güçlendirmiştir. Belediye meclis üye seçim yöntemlerinin başkan arkasında güçlü iktidar grubu sağlaması, başkanların meclise karşı olan tutumlarını da etkilemektedir. Bu ortamda belediye başkanlarının belediye ve yerel siyasetteki güçleri yeni bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Belediye başkanları adeta yeni yerel krallar haline gelmiştir. Belediye ve yerel siyaset üzerinde hakimiyete sahip, bu kademelerdeki kararlara yön veren güçlü başkanlar söz konusudur. Gelecek dönemde Türkiye’deki siyasetin daha demokratikleşmesi yönünde atılacak adımlar paralelinde belediye meclislerini güçlendirecek yeniden düzenlenmelere de ihtiyacı bulunmaktadır.

Reform sürecinde belediye meclislerindeki karar alma süreci ile ilgili getirilen önemli iyileştirmelerden birisi komisyonlarla ilgi düzenlemelerdir. Komisyonların oluşumunun daha demokratik hale getirilmesi, imar ve bütçe ile ilgili konuların komisyonda görüşülme zorunluluğu ve komisyonlara belediye dışından demok-

ratik katılım sağlayıcı bir mekanizma getirilmesi önemli düzenlemelerdir. Ancak, belediye meclisinin karar alma sürecindeki etkisini zayıflatan yukarıda bahsedilen nedenler komisyonların çalışmasını da etkilemektedir. Komisyon çalışmalarına uzmanların ve özellikle şehirdeki çeşitli kesimlerin katılımı uygulamada çok az sayıda belediye tarafından istisnai bir durum olarak uygulanmaktadır. Halbuki, komisyonlardaki katılım mekanizması şehirdeki birçok kesimin görüşlerinin karar alma sürecine yansması bakımından elverişlidir. En azından komisyonlarla ilgili meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarının katılımının teşvik edilmesi önem taşımaktadır. Belediyenin meclis tarafından denetlenmesinin önemli ayağı olan denetim komisyonu uygulaması da beklenen denetim işlevini yerine getirmekten uzak kalmıştır.

Yerel yönetim reformu, eksik kalan hususlar ve uygulamadaki problemlere rağmen belediye meclisinin gelişmesi bakımından önemli bir adım olmuştur. Meclislerin her ay toplanması ve kentle ilgili toplumu bağlayıcı kararlar alması meclis tecrübesinin gelişmesi bakımından önemlidir. Toplumsal gelişmeler ve siyasal kültürün değişmesi ve gelişmesi zamana ihtiyaç duymaktadır. Yerel yönetimlerle ilgili reformun uygulamaya konulduğu 2000’li yılların ortalarına göre belediye meclisleri siyasal tecrübe bakımından daha iyi durumdadır. Gerek yerel siyaset ve gerekse ulusal siyaset için okul olma işlevi daha iyi düzeydedir. Belediye meclislerinin temel işlevlerinden olan vatandaşlarla ilişkiler noktasında da gelişmeler gözlemlenmektedir. Meclis üyesi-vatandaş ilişki zemininin meşru, şeffaf ve eşit erişime dayalı biçimde gelişmesi için mekanizmalara olan ihtiyaç ise devam etmektedir. Yerel yönetim reformunun bütünsel bakış açısıyla sürekliliğinin sağlanması, sonuçların izlenmesi ve yeni adımların atılması belediye meclislerinin geliştirilmesindeki önemli noktaları oluşturmaktadır.

Kaynakça

1580 Sayılı Belediye Kanunu. *T.C. Resmi Gazete*. 1471. 14.04.1930.

2013 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. http://www.migm.gov.tr/Dokumanlar/2013_mahalli_idareler_genel_faaliyet_raporu.pdf.

2014 Yılı Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler. (2014). http://www.migm.gov.tr/Istatistik/2014_yili_mahalli_idarelerin_cinsiyet_dagilimi.pdf. (18.06.2014)

2820 Sayılı Siyasal Partiler Kanunu. *T.C. Resmi Gazete*. 18027. 22.04.1983.

2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu. *T.C. Resmi Gazete*. 18076. 13.06.1983.

2972 Sayılı Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun. *T.C. Resmi Gazete*. 22068. 01.10.1994.

307 Sayılı “Belediye Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”. *T.C. Resmi Gazete*. 11465. 19.07.1963.

3194 Sayılı İmar Kanunu. *T.C. Resmi Gazete*. 18749. 09.05.1985.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu. *T.C. Resmi Gazete*. 25531. 23.07.2004.

5393 Sayılı Belediye Kanunu. *T.C. Resmi Gazete*. 25874. 13.07.2005.

6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. *T.C. Resmi Gazete*. 28489. 12.11.2012.

9529 Sayılı Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliği. *T.C. Resmi Gazete*. 25961. 09.10.2005.

Arıkboğa, Erbay. (2008). “Yerel Yönetimler ve Organları: Organlar Arası İlişkilerin Üç Boyutlu Analizi”. Recep Bozlağan ve Yüksel Demirkaya (Edt.). *Türkiye’de Yerel Yönetimler içinde* (157-203). Nobel Yayınları. İstanbul.

Arıkboğa, Erbay. (2009). “Yerel Yönetimlerde Temsil ve Kadın Üyeler: Kadın Adayların Önündeki Görünmez Engeller”. *Türk İdare Dergisi*. Sayı 463-464. Haziran-Eylül. 15-43.

Arıkboğa, Erbay. Tarkan Oktay ve Nail Yılmaz. (2007). *Yeniden Yapılanma Sonrasında Belediye Meclisleri: İstanbul Örneği*. İstanbul: Beta Yayınları.

Azaklı, Sedat ve Hüseyin Özgür. (2005). “Belediye Organları ve Organlar Arası İlişkiler: Başkan, Meclis ve Encümen”. Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik (Edt.). *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I içinde* (297-319). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Belediye İstatistikleri. <http://www.migm.gov.tr/>(16.09.2014).

Belediye Meclislerinin Çalışma Usulüne Dair Belediye Kanununun 59 uncu Maddesine Tefvikan Tanzim Edilen Yönetmelik. *T.C. Resmi Gazete*. 1580. 26.08.1930.

Bulut, Yakup ve Şaban Tanıyıcı. (2007). “Türkiye’de Belediye Meclis Üyelerinin Temsil Ediciliği ve Kent Yönetimindeki Etkisi”. Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik (Edt.). *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-II içinde* (354-373). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Cemiyet-i Umûmiye-i Belediye'nin Nizâmnâme-i Dâhilîsi. (1914). Dersaâdet: Selanik.

Çitçi, Oya. (1996). “Temsil. Katılma ve Yerel Demokrasi”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*. Cilt 5. Sayı 6. Kasım 1996. 5-14.

Çukurçayır, Mehmet Akif. (2011). *Yerel yönetimler: Kuram. Kurum ve Yeni Yaklaşımlar*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Dahl, Robert A. (1961). *Who Governs? Democracy And Power In An American City*. New Haven: Yale University Press.

Değişim Yönetimi İçin Yönetimde Değişim. (2003). Ankara: Başbakanlık Yayınları.

En Yüksek Devlet memuru Aylığı. <http://www.bumko.gov.tr/TR.909/maas-istatistikleri--verileri.html> (14.07.2014).

Erder, Sema ve Nihal İncioğlu. (2008). *Türkiye’de Yerel Politikanın Yükselişi. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği. 1984-2004*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını.

Eryılmaz, Bilal. (2002). “Demokrasi Geleneği ve Değişim İhtiyacı”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*. Cilt 11. Sayı 3. Temmuz. 6-21.

Keleş, Ruşen ve Zerrin Toprak. (2000). *21. Yüzyıla Girerken Türkiye’de Belediye Meclislerinde Siyaset*. İzmir: İzmir Yayıncılık.

Mahalli İdareler Seçimi Sonuçları. <http://www.tuik.gov.tr> (29.09.2014).

Negiz, Nilüfer ve Nilay Üçer. (2012). “Yerel Siyasette Seçil(e)meyen Kadın: 2004-2009 Mart Seçimleri Düzleminde Analitik Bir İnceleme”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*. Cilt 21. Sayı 2. Nisan. 1-23.

Oktay, Tarkan. (2008). “Belediye Kurumunun Tarihsel Gelişimi”. Recep Bozdoğan ve Yüksel Demirkaya (Edt.). *Türkiye’de Belediyeler içinde* (119-156). Ankara: Nobel Yayınları.

Oktay, Tarkan. (2011). *Osmanlıda Büyükşehir Belediye Yönetimi: İstanbul Şehremaneti*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.

Oktay, Tarkan. (2013). *Yerel Siyaset Bağlamında Belediye Meclis Komisyonları: Marmara Bölgesi Örneği*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Yayını. 2013.

On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

Ortaylı, İlber. (2000). *Tanzimat’tan Sonra Mahalli İdareler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Ökmen, Mustafa ve Bekir Parlak. (2010). *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler. İlkeler. Yaklaşımlar ve Mevzuat*. Bursa: Alfa-Aktüel Yayınları.

Yıldırım, Uğur. Şerif Öner. Hüseyin Aksu ve Sabire Melike Tatlı. (2011) “Yerel Temsil ve Katılım Bağlamında Belediye Meclisleri: Kahramanmaraş ve Sivas Örnekleri”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt 8. Sayı 15. 507-530.